

ASCÓ, POBLE DIVIDIT

La fàbrica de xocolata

Els van dir, al principi, que volien muntar una fàbrica de xocolata. Però la fàbrica deixà lloc a una central nuclear propietat de Fecsa. Una central polèmica, atapeïda d'avaries —de poca consideració segons Fecsa— que ha dividit el poble en dos.

Carles Ruiz

Eren temps de felicitat i promissió, aquells primers anys de la dècada dels setanta, quan el senyor **Forns** es va presentar a Ascó, un petit poble de la ribera dreta de l'Ebre, i que tenia llavors 1.500 habitants. El senyor **Forns** contactà amb els pagesos de la zona i començà la compra de terres, oferint-ne un preu una mica més alt del normal. Deia que volia muntar una indústria, i la gent de la zona va creure que allò era una benedicció que els permetria no haver-se de barallar mai més amb aquella terra de secà. «Podreu treballar vosaltres i els vostres fills... a la fàbrica de xocolata», els van dir. Però el conte començà a desfer-se temps després, i el senyor **Forns** era **Fecsa** i, la fàbrica de xocolata, una central nuclear.

Un altre dia, les màquines creuaren l'Ebre. Travessaren el poble i s'adreçaren cap als terrenys acabats d'adquirir, i començaren els sondejos. Just en aquell moment s'iniciaren també els dubtes dels veïns. No entenien que tal desplaçament tècnic i hu-

mà fos necessari per a la construcció d'una fàbrica de tauletes de xocolata. Quan el remor s'esvaï, donà pas a la certesa, i una profunda escletxa trencà en dos el poble: «Ascó no existeix com a comunitat humana», opina un veí de la Fatarella, un poble de les rodalies.

El primer alcalde postfranquista, **Joan Carranza**, afirma que «hi ha divisió entre el poble i els que s'han beneficiat de la central». **Tomàs Biarnés**, el seu successor, assegura que «si haguessin agafat tota la gent a treballar, no hi hauria hagut cap problema». Dos reactors nuclears han escindit la comunitat d'Ascó en dues posicions irreconciliables, entre els crims metàl·lics de les dues campanes de l'església. «Hiroshima i Nagasaki», les ha batejades **Joan Carranza**. «Aquestes campanes són un regal de la Central Nuclear», explica.

L'escletxa

«Els pobles d'aquesta zona de la Ribera d'Ebre són pobles desfets per la guerra civil, per la misèria, amb un baix nivell cultural», reflexiona **Fran-**

cesc Descarrega, de la Unió de Pagesos de la Fatarella. «Abans de la guerra —afegeix **Joan Maria Font**— aquesta era una zona amb una forta implantació de la CNT. Després, hi va haver una gran repressió. Hi havia gent que esperava el tren i es carregaven persones sense judici ni res».

La plaça de la Paz de Franco, en el centre del poble, està al costat del carrer de José Antonio. No arriba a tenir cinquanta metres quadrats. Al mig de la plaça, un monument triangular coronat amb una creu, encara recorda: «Muertos por Espana y por la patria, presentes». El consistori de **Carranza** havia acordat el canvi de noms, però no van col·locar-ne les plaques. Amb l'arribada del nou alcalde, es va decidir de conservar-los. Reunits en ple, l'equip de **Tomàs Biarnés** estimà que s'havien de conservar perquè eren «noms històrics».

«Els que manen ara al poble són de **Millán Astray** i de **Blas Piñar**», diu un home gran que pren la fresca a la plaça. «La gent que vol la central la vol perquè han guanyat molts bitllets. Hi ha hagut alguns casos de tocats per

Dalt, la central. Baix, el poble, amb la nuclear al fons.

sentia parlar de moviments antinuclears. Un article de **Mario Gaviria** i un altre del catedràtic **Juan Santiago Muñoz** van donar l'empenta per a la creació d'un moviment en contra de la nuclear. El 1979 la Unió del Progrés Municipal guanya l'alcaldia d'Ascó amb un programa en contra de la instal·lació de la central. **Joan Carranza** és nomenat alcalde i s'inicia al poble una «guerra civil» que encara continua, però que va rebre un colp decisiu el 17 de juny del 1973 quan, a la una de la tarda, començà a funcionar el reactor del grup Ascó-I.

Mesos després de les primeres eleccions municipals, van dimitir totes les llistes dels grups polítics de l'Ajuntament, tret de la Unió del Progrés Municipal. «Va ser la primera maniobra per desestabilitzar-nos. Volien que ens quedéssim en minoria per decretar la nostra il·legalitat. La Generalitat volia fer un altre referèndum, però nosaltres argumentàvem que la resta de regidors s'havia de substituir amb la nostra llista». L'ex-alcalde **Carranza** es va acollir a una ordre de la Presidència de quan **Largo Caballero** era regidor de l'Ajuntament de Madrid. Llavors, tampoc no tenia quòrum, però l'ordre va donar validesa als acords que prenguessin els membres que hi havia.

La divisió, a Ascó, es manté fins i tot a l'hora d'anar a prendre una cervesa. Un antinuclear mai no anirà al bar Florida; una persona que defensi la nuclear difícilment s'acostarà pel bar Can Escolà. «No és que hi hagi bars anti i bars pro —ens explica **Justo Biarnés**, president de l'Associació de Veïns—, l'única cosa que ha passat

és que al bar Florida, damunt el taulell, hi havia fotocòpies d'anònims». En aquest bar, fins fa uns mesos hi havia un banderí, amb la imatge de **Tejero**, que deia: «Este uniforme sólo lo puede llevar gente con cojones como estos».

Les fotocòpies del bar Florida acusaven **Justo Biarnés** de terrorista «per fer petar torres d'alta tensió». A més, la nota feia responsable a l'amo del bar Can Escolà d'haver punxat les rodes del cotxe de **Paloma San Basilio**, contractada fa dos anys per la Festa Major. De **Teresa Bargallo**, la practicant del poble, deia que era el «cervell electrònic» de la banda. El Justo i la Tere van ser els candidats al Parlament i al Senat d'Alternativa Verda en les darreres eleccions.

En el moment de màxima activitat de construcció i de muntatge, la central va arregar uns cinc mil treballadors. La febre de l'àtom havia arribat a Ascó i l'onada es va distribuir, com es va poder, en barracons i pels pobles de la zona. En la mida que la seva feina s'acabava, Fecsa anava destinat els treballadors a d'altres projectes d'altres indrets. Al poble, la tensió s'acumulava entre els partidaris de **Joan Carranza** i els de **Tomàs Biarnés**. Les eleccions municipals s'acostaven i les obres de la central estaven pràcticament finalitzades.

El dia de la votació, un silenci enorme i tens s'apoderà del poble. Al final del dia, els resultats. La Unitat d'Ascó havia guanyat per una diferència de dos-cents vots, i **Tomàs Biarnés**, simpatitzant d'AP, era el nou alcalde d'Ascó. **Joan Carranza**, que descriu al seu successor com a «feixista, pallasso o botxi», va denunciar les maniobres de la companyia Fecsa per tal d'impedir la seva reelecció. «Fecsa va censar al poble uns 400 dels seus treballadors i jo vaig perdre la candidatura». Molts dels treballadors ja se n'havien anat, però la majoria encara tenia el dret de residència. «Els van anar buscar i els van fer venir aquí. Per exemple, van anar buscar una senyora que ara viu a Cambrils i li van demanar el vot. Ella va dir que no. Eren unes eleccions molt importants, ens hi jugàvem moltíssim», afirma la **Tere**.

Quinze dies després de les eleccions, Ascó-I entrava en funcionament. **Joan Carranza** havia perdut la batalla electoral i la judicial. Dies abans, després d'esgotar tots els recursos possibles, el Tribunal Suprem ordenava a l'Ajuntament d'Ascó de donar el permís a la central. «Encara no havien presentat ni els plànols de

la radiació, però no ens en parlen. Pel que fa a la nuclear, em penso que en podrien fer deu o quinze més, però a la Moncloa», conclou aquest veï, mentre torna a la lectura del seu diari.

«Ascó abans era un poble normal i corrent. Sí, hi havia divisió entre esquerres i dretes, però no era tan radical com la que hi ha avui». **Joan Carranza**, alcalde fins el 1983, se'n va anar del poble l'endemà de l'entrada en funcionament de la central. «Com a pare, jo no tenia cap dret de sotmetre els meus fills a aquests perills».

La construcció de la central havia començat quasi deu anys abans. Al principi, la gent del poble no sabia què pensar-ne. No n'hi havia massa informació i a Europa encara no se

les obres. Jo vaig acatar la sentència, però aquesta havia d'ajustar-se a dret. Vaig comunicar a Fecsa que, si volia el permís, havia de personar-se en el termini de deu dies i abonar la quantitat d'uns mils milions de pessetes en concepte de permisos i multes. No es van presentar». **Carranza** explica que el consistori del **Biarnés**, només arribar a l'alcaldia, va donar el permís per la quantitat de 240 milions de pessetes.

Els quatre regidors de la Unió del Progrés Municipal es van presentar al primer ple i no van aparèixer mai més. L'ex-alcalde **Carranza** explica l'actitud del seu grup: «Ens van retirar perquè vaig informar a **Macià Alavedra** de diverses coses greus de l'actual equip de govern: falsificació de documents públics, usurpació de funcions, malversacions de diners públics... Em van contestar dient que aquestes denúncies no eren competència de la Generalitat, sinó del jutjat ordinari. Com que l'actual consistori és presumptament delinqüent, doncs, no podíem actuar amb ells».

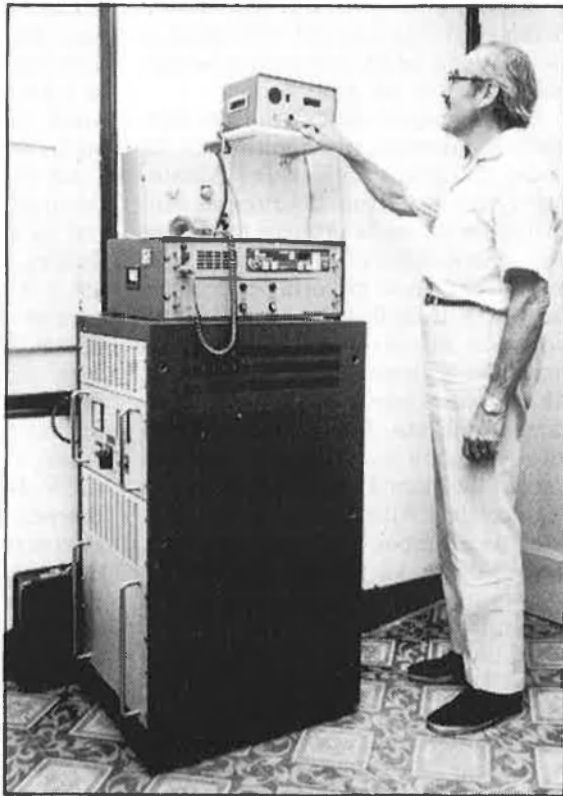
La tensió s'acumulà i va derivar en violència. L'octubre de l'any passat, **Lluís Llach** va fer un recital a Ascó, enmig d'un clima d'enfrontament. «Jo anava en el meu cotxe i el quart regidor de l'Ajuntament, **Salvador Biarnés** —de Fuerza Nueva— i el seu germà em van fer baixar i, damunt del meu cotxe, em van començar a frotre trompades. Em deien que avisés la gent de l'Associació de Veïns», recorda **Joan Baiges**, ex-president d'aquesta Associació.

Potser, el moment de major tensió es va produir fa un any, quan els quatre regidors de la Unió del Progrés Municipal es van tancar a l'Ajuntament. L'equip de **Tomàs Biarnés** els acusà de la retenció de l'agutzil. Més de cent guàrdies civils van controlar els accessos del poble i van detenir els regidors, als quals van aplicar la Llei Antiterrorista.

La por

Ascó no ha pogut assimilar la vertiginosa acceleració del seu temps històric. En deu anys, el poble ha passat d'una estructura gairebé feudal a la

civilització nuclear. «Ha estat un canvi massa ràpid. La radioactivitat no es veu, no fa olor; és difícil que la gent d'aquí, amb els seus coneixements, pugui racionalitzar aquest perill. A més, utilitza mecanismes d'autodefensa: has d'oblidar que hi ha aquest perill... O marxes, ¿però, cap a on?», medita un veí. Pagés a l'hivern, treballador nuclear a l'estiu. És la feina de més de dues mil persones que, dos mesos a l'any, participen en les operacions de neteja dels reactors, quan es paren per recarregar combustible.

Tomàs Biarnés, amb l'aparell de mesura de la radioactivitat.

«La gent d'aquí és carn de canó. Entren a la central, es posen el vestit d'astronauta i reben radiació. S'acaba la feina, passen per les dutxes bòriques i ningú no és controlat des del punt de vista sanitari. A l'any següent, el mateix», diu **Descarrega**. «És molt perillós, però els quartos ho fan tot», afegeix l'alcalde de Flix.

Txorribil ha tornat la pell més sensible encara. L'avaria d'Ascó-II, la mateixa en poc de temps, ha produït reaccions desconegudes. El governador civil de Tarragona és el primer governador de l'Estat espanyol que ordena la investigació d'una central nuclear. En menys d'un any Ascó-II ha parat onze vegades, mentre que Ascó-I ho va fer en divuit ocasions. Segons **Ignasi Camps**, director d'Emplaçament de la central, «això, dintre del context internacional, és una bona

marca. Per a nosaltres, comparar Txorribil amb Ascó és el mateix que comparar un Rolls amb un carretó; encara potser em quedo curt d'escala. Els tècnics russos són bons, però a Rússia falta la pressió antinuclear que els obligui a fer les coses ben fetes. Nosaltres comprem tots els elements de la central als millors fabricants del món.»

Francesc Descarrega es mira amb escepticisme tanta anada i tornada de periodistes. «No sé perquè venen ara i no abans, si el problema sempre és el mateix: la falta de seguretat». Fa dos anys, el secretari de l'Ajuntament de la Fatarella va certificar una pujada de radiació catorze vegades superior al fons radiactiu normal. «Va durar cinc o sis hores i ens en vam assabentar per casualitat, perquè aquella nit estàvem reunits en ple a l'Ajuntament. Casualment, l'aparell d'Ascó s'havia espatllat».

Els ajuntaments dels pobles de la zona disposen d'aparells per a mesurar la radioactivitat. Tres vegades al dia —a les 9 del matí, a les 2 de la tarda i a les 9 de la nit— un funcionari anota els milirhems registrats. Però la gent pensa que amb això no n'hi ha prou. Demanen aparells que facin una lectura continuada de les variacions de la radiació durant tot el dia, i que les registri. Fins a la pujada registrada a la Fatarella, els serveis de Protecció Civil de Tarragona només treballaven vuit hores al dia. Ara, estan de guàrdia les 24 hores.

No es pot mesurar tota l'aigua de l'Ebre que els ulls dels pagesos han vist passar de llarg. A dalt, la terra seca. «Els que no tenen recs no tenen res», comenta un veí, mentre ens explica que l'únic rec que hi ha fet al poble es començà a construir durant la República. «Es va aturar amb la guerra, quan solament faltaven dos mesos de feina. Hem hagut d'esperar vint-i-sis anys per veure'l acabat. Aquí, pel que sigui, els responsables potser estan fent per darrere una màfia perquè el rec no es faci», denuncia **Joan Baiges**, ex-president de l'Associació de Veïns d'Ascó. Pel que fa a l'aigua de consum, aquesta s'agafa a 800 metres riu abaix de les clavegueres de la central. Ara, després de moltes gestions, la situació es modificarà: l'aigua es portarà des de quatre quilòmetres riu avall. Aquests fets han estat denunciats al síndic de greuges.

«Atempten contra la seguretat de la població». **Joan Carranza** assegura que el dia que la central es torni a posar en marxa anirà al jutjat. «Parlen

de seguretat i de tranquil·litat, però... escolti, moltes de les vàlvules és material recuperat d'un incendi que es va produir en un magatzem d'Ascó... Molt del material d'Ascó-II es va treure d'Ascó-I, ho diuen els treballadors... L'any passat van sortir camions carregats de melons i patates que es cultiven a cent metres del reactor, dintre del recinte de la central, i es van portar al mercat sense cap control sanitari...» Carranza opina que el

s'encarrega d'aportar suggerències de cara a la revisió del Pla d'Emergència. A més dels aparells de lectura registrada de la radiació, i de la millora de les carreteres, molts alcaldes lluiten per la declaració de zona d'evacuació urgent dels municipis que estiguin a deu quilòmetres de la central. L'actual Pla només contempla un radi de tres quilòmetres. **Pere Muñoz** creu que, malgrat ser l'única eina, el Consell és bastant ineficaç. «S'ha de tenir

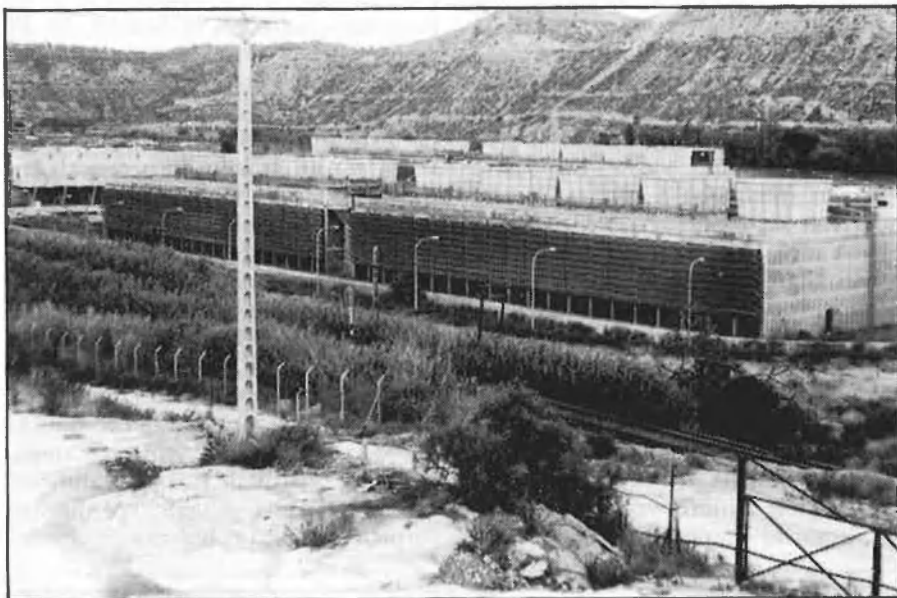
L'ajuntament

L'alcalde **Tomàs Biarnés** ens rep de seguida. Tan sols hem hagut d'esperar pocs minuts a la sala, on alguns funcionaris treballen activament. Només entrar al seu despatx, l'alcalde treu d'una carpeta el telegrama del governador civil i el comença a llegir: «Governador Civil al Ayuntamiento de Ascó...

—¿Podriem fer-ne una fotocòpia, és possible?

—Home, ara sí que em posa en evidència, perquè hi ha vegades que són detalls i algunes coses que no es poden publicar. Jo ho faig així d'amistat, em refereixo en aquest pla... que hi ha vegades que hi ha coses que és una mica... que surti a l'exterior... «remittiendo información sobre anomalías en funcionamiento de la central nuclear...»

Una fotocòpia del mateix telegrama penjava d'una columna d'un bar

paper de la Generalitat és totalment negatiu. «La Generalitat va rebre un mandat del Parlament, el 1981, i no ho ha complert. La Generalitat, per exemple, permet el funcionament de la central sense haver-se aprovat el Pla d'Emergència».

Una carretera estreta, plena de sots i de corbes, ens condueix a Ascó. Abans d'arribar al poble, una pintada evidència el problema: «Ascó, Vandellós, goma II». A l'entrada, la carretera obre les seves entranyes, la mateixa intimitat que ofereix la carretera que ens porta a Flix. «Ara fan obres pel que ha passat a Txornòbil. No sé com tenen la cara de parlar d'evacuació amb aquestes carreteres», es lamenta un veí. «Per a poder funcionar, una central nuclear necessita un Pla d'Emergència. Com que no hi ha el Pla aprovat, el que fan és, tenint-ne l'esborrany, funcionar amb permisos de sis mesos, i cada sis mesos s'ha de revisar», ens comenta l'alcalde de Flix, **Pere Muñoz**.

Tots els alcaldes de la zona pertanyen al Consell Comarcal, que és convocat pel governador de Tarragona. El proper dia 6, a petició de **Pere Muñoz**, el Consell es tornarà a reunir després d'un any. Aquest organisme

Dalt, Ignasi Camps, director d'Emplaçament de la central. A la dreta, Pere Muñoz.

en compte que al Consell hi ha molts alcaldes pagesos, amb poc nivell. Et desplaces a Tarragona i allí et trobes amb tota una plana, amb un jefe de Madrid, de Protecció Civil, del Consell de Seguretat Nuclear... comença a parlar l'un, i l'altre, i et deixen aplata-nt».

del poble de la Fatarella, tal com vam comprovar més tard.

—Diu que les condicions actuals de la central són de seguretat...

—I tant.

—¿És segura la central?

—Home, és que la majoria que viu aquí suposa que és segura. Si fos perillosa, si afectés la població, aquí no quedaria ningú.

—Tantes parades dels reactors els han de preocupar.

—Això és lamentable... però vaja, dins d'això, nosaltres anem seguint normalment.

—L'informe Bremen —encarregat per Carranza a uns tècnics alemanys— desaconsellen el funcionament de la central. ¿Quina és la seva opinió?

—No l'he llegit. És un informe grandios, em refereixo a molt extens... recordo que se'n va parlar molt. Si haguéssim de llegir tots els documents que ens porten, no acabariem mai.

—Hi ha gent que diu que hi ha hagut fuites radioactives a la central...

—Hi ha vegades que són... no sé si hi ha algunes fuites, però no sé si són legalitzades. Però hi ha vegades que surt... no sé, ja li he dit que no sóc científic, però hi ha vegades que, de tant en tant, aquí sentim d'això de la fuita de gas, però deu ser una fuita normal que ha de fer la central.

—¿La població està dividida davant la central?

—Hi ha divisió, però no hi ha enfrontaments. Aquests senyors creuen que hi ha perill, i nosaltres que no n'hi ha tant. L'opinió és diferent però, vaja, sense arribar a cap cas d'enemistat ni res. Però ara, de cara al poble i de cara a defensar la població, som nosaltres els primers. Jo visc a Ascó iestic tranquil, i la majoria. Aquí hi ha una minoria... el problema era la qüestió del treball, si poguessin treballar a la central, tothom contentíssim, amb els sous que es paguen aquí...

Algunes famílies se n'han anat del poble, unes quinze segons l'Associació de Veïns. «Se n'han anat molts pocs, i molts que vam marxar per la por ara, si poguessin, hi tornarien», afirma l'alcalde. L'oposició acusa l'Ajuntament de servir els interessos de FeCSA i de les elèctriques. **Joan Carranza** assegura que «abans, el **Tomás Biarnés** era un ric de terres, però un pobre d'economia, i tant ell com d'altres regidors, com el **Salvador Biarnés** i **Josep Monté**, es van fer rics amb la venda de les seves terres a la central. El tinent d'alcalde, **Antoni Serra**, va ser proveïdor de material de construcció de la central, i a més, un munt d'ells hi treballen».

L'Ajuntament acusa l'oposició d'haver «renunciat a la tasca per la qual van ser elegits. No vénen a cap ple. A més, dos d'aquests regidors se n'han anat del poble», diu **Bernardo Blanch**, regidor de l'Ajuntament i auditor de la Central. L'alcalde de Flix, **Pere Muñoz**, té la seva opinió: «L'alcalde d'Ascó és un home sense criteris. Els que manen són els de darrere, el Blanch, el **Salvador Biarnés**...». **Salvador Biarnés**, s'assegura en el poble, ha anat distintes vegades a Figueres, a portar un pernil a Tejero.

De la central, es parla poc al carrer. Portes endins, tothom pensa en el mateix: la central nuclear. Dos problemes de 930 megavats cadascun que preocupen tothom. «Qui digui que una central nuclear no és perillosa diu una mentida. Les centrals nuclears són perilloses. Ara bé, tenim un sentit de responsabilitat i prenem tantes precaucions que la deixem al nivell de perillositat de qualsevol altra indústria que hi ha per aquí», assenyala **Ignasi Camps**, mentre ens acompanya a fer unes fotografies de la central. El director del Centre d'Emplaçament porta tres dies sense deixar d'atendre els mitjans de comunicació. Parlem de Txornòbil i dels moviments pacifistes. «Tots els meus respectes als antinuclears. Tothom té dret a pensar com millor li sembli, el que vull és que respectin les meves idees. No som pronuclears, és que estem convençuts que la feina que estem fent és bona i és ben feta». A la central, dos reactors avariats. Al poble, dos trosos de comunitat que potser no enganxaran mai. És una història llarga i complicada. Al despatx del senyor **Camps**, penja un quadre de fusta que diu: «Si no aporteu una solució, vol dir que formeu part del problema». □

